No. 19 Donderdag 13 Mei 1909 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ $0.12^{1}/_{2}$
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van „Boeatan":

Jaarlijksche Algemeene Vergadering van Aandeelhouders

op **Vrijdag 28 Mei** 1909, des **voormiddags ten 11 ure**, in de achterzaal (die 's middags tot theesalon dient), der permanente tentoonstelling van Oost- en West-Indische Kunstnijverheid en huisvlijt, Heulstraat 19, Den Haag.

De punten van behandeling liggen van af Maandag 17 Mei, evenals de balans en winst- en verliesrekening, met het verslag der financiëele commissie ter inzage ten kantore der Vennootschap Heulstraat 19, alwaar ook, volgens art. 32 der statuten, de aandeelen vóór of op 25 Mei zijn te deponeeren, tenzij houders ze ter Vergadering medebrengen.

De Raad van Beheer.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. Zaterdag 8 Mei 1909 had te Leiden eene gecombineerde samenspreking plaats tusschen het dagelijksch bestuur der vereeniging, het afdeelingsbestuur en het bestuur der Indologen-vereeniging, welke ten doel had: in nader overleg te treden, in zake het denkbeeld om te Leiden eene afzonderlijke Afdeeling van „Oost en West" op te richten van Indologen.

Hoewel niet ontkend werd, dat aan de uitvoering van den gedachten maatregel bezwaren waren verbonden, achtte men het toch algemeen aanbevelingswaardig, om ten deze met de uitvoering een begin te maken, en werd in verband daarmede besloten, dat het bestuur der Indologen-vereeniging de noodige stappen zou doen om de thans ingeschreven Indologen, leden van onze vereen., bijeen te verzamelen en bij hen het onderwerp in kwestie zoodanig in te leiden, dat ook studeerenden in andere faculteiten daarvan deel zouden kunnen uitmaken.

De resultaten dezer bemoeiingen zullen nog nader moeten worden afgewacht, doch het hoofdbestuur hoopt, dat, door aaneensluiting van het jongere element onder de leden der vereeniging, die, later in Indië geplaatst zijnde, zulke belangrijke functiën zullen hebben te vervullen, tegemoet zal worden gekomen aan het doel der vereeniging, nl. om den genegenheidsband tusschen Nederland en Indië voortdurend te versterken.

II. Van Hare Majesteit de Koningin-Moeder werd het navolgende schrijven ontvangen:

„Gevolg gevende aan de bevelen van Hare Majesteit de Koningin-Moeder, heb ik de eer aan de Vereeniging „Oost en West", te 's-Gravenhage, Hoogstderzelver oprechten dank te betuigen voor de gelukwenschen, Harer Majesteit aangeboden bij gelegenheid van de voorspoedige bevalling van Hare Majesteit de Koningin.

De secretaris van H. M. de Koningin-Moeder:
(w. g.) J. B. Vorstman."

III. **REGLEMENT**

voor de

Studiecommissie van de Vereeniging „Oost en West."

Naam. Art. 1. De commissie draagt den naam van: „Studiecommissie van de vereen. Oost en West".

Doel. Art. 2. Het doel der commissie is toezicht te oefenen op de opvoeding en de studie der in Nederland vertoevende jongelieden, afkomstig uit de Nederlandsche koloniën, hun hulp en bijstand te verleenen en hun verblijf in Nederland zoo aangenaam en zoo vruchtbaar mogelijk te maken.

Zij beoogt vooral de in Nederland voor hunne beschaving en ontwikkeling vertoevende Inlanders en daarmede gelijk gestelden van dienst te zijn en zal zich in betrekking stellen met de in de Koloniën bestaande vereenigingen, fondsen en commissies, die zich de ontwikkeling en beschaving van Inlanders en daarmede gelijk gestelden ten doel stellen.

Desgevraagd kan zij hare bemoeienis uitstrekken tot niet-inlanders.

Samenstelling. Art. 3. De commissie bestaat uit de H.H. Prof. Dr. J. H. C. Kern te Utrecht, eere-voorzitter; Prof. Mr. J. E. Heeres te Leiden, voorzitter; Mr. C. Th. van Deventer te 's-Gravenhage, ondervoorzitter; Mr. Th. B. Pleyte te Amsterdam, secr.-penningmeester; Mr. J. H. Abendanon te 's-Gravenhage; E. v. Assen te 's-Gravenhage; Prof. Mr. D. van Blom te Delft; H. H. van Kol te Voorschoten; D. H. Havelaar te Rotterdam; Prof. Ch. A. van Ophuijsen te Leiden; Dr. H. F. Roll te Hilversum; Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje te Leiden.

Zij wordt voorgezeten door een lid van 't Hoofdbestuur der vereeniging Oost en West en kiest uit haar midden een ondervoorzitter, een secretaris en een penningmeester, of wel een secretaris tevens penningmeester.

Aan den secretaris kan een bezoldiging worden toegekend.

Nieuwe leden der commissie worden op hare voordracht benoemd door het Hoofdbestuur der vereeniging Oost en West. Zij behooren lid te zijn dier vereeniging.

Voorzitter. Art. 4. De voorzitter leidt de vergaderingen der commissie, houdt het hoofdbestuur op de hoogte van hare verrichtingen en de commissie van de wenschen en de zienswijze van het hoofdbestuur.

Ondervoorzitter. Art. 5. De voorzitter wordt bij ontstentenis vervangen door den ondervoorzitter.

Secretaris. Art. 6. De secretaris

houdt aanteekening van het verhandelde in de vergaderingen der commissie;

voert de briefwisseling;

houdt een register aan van jongelieden, die van de diensten der commissie gebruik maken;

bewaart het archief;

zorgt voor de opstelling van het jaarverslag aan het hoofdbestuur.

Penningmeester. Art. 7. De penningmeester

beheert de gelden, die aan de commissie, hetzij door de vereeniging Oost en West, hetzij door derden ter bevordering van haar doel worden verstrekt;

beheert de gelden, die ten behoeve van bepaalde jongelieden in Nederland vertoevende aan haar worden toegezonden en zorgt voor de betalingen, die daarvan behooren te worden gedaan;

zorgt voor een behoorlijke boekhouding en zoo noodig voor belegging van gelden onder zijn beheer;

zendt jaarlijks in de maand Februari aan den penningmeester van het Hoofdbestuur een behoorlijke rekening en verantwoording van zijn beheer.

Vergaderingen. Art. 8. De commissie vergadert te 's-Gravenhage ten minste eenmaal in de drie maanden en voorts zoo dikwijls als de voorzitter dit noodig acht, of het verzoek daartoe door ten minste drie leden wordt gedaan.

In eene in de maand Februari van elk jaar te houden vergadering, zal worden behandeld het door den Secretaris op te stellen jaarverslag over de verrichtingen der commissie, hetwelk aan het Hoofdbestuur zal worden ingediend.

In de vergaderingen zullen de werkzaamheden der verschillende leden der commissie zooveel mogelijk worden verdeeld en bepaald.

Goedgekeurd in de Hoofdbestuursvergadering van 10 April 1909 sub. XIIc.

Ten kantore Heulstraat 17 zijn alsnog verkrijgbaar:

a. **Een boekje over onze Oost, voor hen die er niet geweest zijn,** door J. H. en H. B.
Prijs: 1 ex. à *f* 0.10; 50 ex. à *f* 2.80
en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 2.20, plus *f* 0.25 frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn zieleleven,** door den heer T. J. Bezemer.
Prijs: 1 ex. à *f* 0.05; 50 ex. à *f* 2.00
en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f* 1.55, plus *f* 0.25 frankeerkosten.

c. Nederlandsch Staatsblad 1907, no. 71, bevattende het **Besluit op de Indische Bestuursopleiding.**
Prijs: 1 ex. à *f* 0.15.

d. **Het Jaarboekje** der Vereeniging over het jaar 1908 à f 0.25.

Voor de opgave,
E. VAN ASSEN, *Secr.*

Schets van het maatschappelijk bestaan der Dajaks in de Doeson-landen, meer in het bizonder die van de districten Midden- en Boven-Doeson, van de Residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.

DOOR

E. VAN ASSEN.

Beschaving en ontwikkeling kunnen door eigen zelfstandige werkzaamheid van een volk slechts tot stand komen, als dat volk een land bewoont, waar de gesteldheid van den bodem en de aard van het klimaat het verkrijgen van de eerste levensbehoeften niet al te moeielijk maken.

Waar die zelfstandige werkzaamheid en energie, zooals bij de oorspronkelijke Dajaksche bevolking in die streken, waarvan hier sprake is, ontbreken, wordt de beschaving aan de ruwe bewoners opgedrongen of wel zij wordt ingevoerd, tegelijk met de ruilwaren, welke door kooplieden uit de Benedenlanden worden aangebracht.

De Doesonlanden zijn bedekt met uitgestrekte oorspronkelijke bosschen, er heerscht dientengevolge een vrij goed klimaat; de bodem is in het geheel niet onvruchtbaar, maar onder de voortbrengselen welke het land oplevert, zijn het slechts de rottan, getah en eenige andere boschproducten, alsmede de vogelnesten, wat goud en steenkolen, die enkele handelaren uit de Benedenlanden van de Residentie verleiden tot langdurige reizen in het binnenste van dit land.

Bijna de eenige rijkdom van het Dajaksche huisgezin bestaat in het bezit van goederen, van gongs b e l a n g a's (aarden potten, die, beschermende geesten bevattende, hel gezin geluk aan moeten brengen.) Maar om dit kostbare bezit van eenige aarden potten en pannen, waarvoor van 300 tot 600 rijksdaalders worden besteed, te verminderen, worden niet vele pogingen aangewend.

Vee is er weinig. Een koe of karbouw slachten is dan ook een buitengewoon iets, dat men zich alleen bij feestelijke gelegenheden veroorlooft. Het geheele volk, zoowel rijken als armen, voedt zich slechts met rijst, zout en visch.

De landbouw, een zuivere roofbouw, is nog hoogst gebrekkig. Aan keuze van gronden of van goed zaad, of aan de bewerking van den bodem wordt, niettegenstaande herhaaldelijk gegeven aanwijzingen, in het geheel geen zorg besteed, terwijl de meeste onverschilligheid wordt betoond in zake het gelijktijdig branden en beplanten van de ladangs.

De hoofden, lijdelijk en vasthoudend aan oude begrippen, hebben hieraan veel schuld.

Jaarlijks treden de Barito-rivier en hare affluenten tijdens den regentijd buiten hare oevers en brengen dan groote schade toe aan het op die oevers te veld staande gewas. Bovendien heeft het rijstgewas nog te lijden van rupsen, veldmuizen, walangsanggits en andere plagen.

Een en ander verklaart het feit, waarom de rijstoogst telken jare onvoldoende is, en waarom het voornaamste voedingsmiddel uit de Benedenlanden moet worden opgevoerd.

De Dajak verkrijgt verder door de jacht gemakkelijk het voedsel, waaraan hij behoefte heeft en dat bij sommige stammen, in den vorm van het zoo goed als rauwe vleesch van gedoode varkens, herten, slangen, apen, muizen, bijen, enz., gegeten wordt.

De jacht wordt daarom naast den landbouw en de visscherij beoefend, waartoe de aan wild zeer rijke bosschen en de aan visch overrijke rivieren van Centraal-Borneo volop gelegenheid geven.

De Dajak bepaalt zich bij het zoeken naar levensonderhoud echter tot het strikt noodige. Hij beplant hier en daar de woon-erven met vrucht- en andere boomen, doch verder doet hij weinig. Klein-handelaren en daglooners treft men onder de Dajaks zoo goed als niet aan.

De bevolking der Doesonlanden heeft zich ten deele in kampongs nedergezet op de oevers langs de Barito-rivier, maar verreweg het grootste gedeelte woont in de l a d a n g s, langs de oevers der zijrivieren. Deze loopen gedurende een groot gedeelte van het jaar droog, hetgeen tot gevolg heeft dat de handelaren — bij gebrek aan landwegen — die streken niet kunnen bezoeken en de dáár wonende bevolking dikwijls maanden lang geheel geïsoleerd is. En om landwegen in deze uitgestrekte streken aan te leggen en te onderhouden, daarvoor is de bevolking veel te gering. Het onderhouden van die wegen gesteld al dat zij er waren, zou zeer bezwarend zijn.

Het geven van bevelen in dien zin, die zonder eenigen twijfel de krachten van de geringe bevolking zouden te boven gaan, zou slechts aanleiding geven tot eene verhuizing op groote schaal en van dit land eene onbevolkte streek maken.

Bij zulke voorwaarden zullen de bewoners der Doesonlanden, vooral die zich in de Boven Baritostreken en in het gebied van de zijrivieren hebben gevestigd, vooreerst niet veel vorderingen maken in kennis of kunstvaardigheid.

De kennis van elke wetenschap is hun onbekend. Er wordt wel eens gezegd, dat de Dajaks een eigen schrift zouden hebben, maar tot heden heb ik nog geen exemplaar van dat letterschrift gezien.

Voorts bestaat er eene soort Hoog-Dajaksch, „de Sangiang" taal, in de kennis waarvan toovenaars (b a l i a n s) het middel vinden om de bevolking waar te zeggen en zoogenaamd van ziekten te genezen.

Het volksgeloof wil, dat die b a l i a n s, nadat zij in eene soort van extase geraakt zijn, zich in verbinding weten te stellen met de geesten in de bovenaardsche wereld.

De godsdienst der Dajaks is eene aanbidding van zielen (spiritisme), waaronder die der afgestorvenen, bepaaldelijk die der voorouders, een voorname rol spelen.

Spiritisme is de hoofdvorm.

Het fetisisme treedt meer op den achtergrond en is waarneembaar bij de vereering van b e l a n g a s en andere aarden voorwerpen van dien vorm.

Het geloof in eene zielsverhuizing is hier algemeen.

De zielen der afgestorvenen gaan, meenen zij, naar den G o e n o e n g L o e m b o e t, een berg gelegen tusschen de Mia en Loewang-rivieren, beide zijtakken van de Teweh-rivier. De o a r a 's zijn de personen, die de zielen derwaarts brengen.

Zucht om zich intellectueel te ontwikkelen bestaat er bij den Dajak weinig of niet.

De hoofden geven al weer het voorbeeld en zullen er niet spoedig toe overgaan hunne kinderen ter schole te zenden, omdat zij vinden, dat die kinderen bij den ladang-arbeid niet kunnen worden gemist.

Alleen het maken van eenig vlechtwerk, touw en matten is aan de bevolking bekend, zoomede het ver vaardigen van vaartuigen van uitgeholde boomstammen. —

Het woord „gemeentelijk bezit" drukt het best den toestand van den grondeigendom bij de Dajaks uit. Als bij stilzwijgende overeenkomst wordt het bebouwen van den grond alleen aan de leden van den stam veroorloofd; vreemden moeten daartoe vergunning vragen aan het kamponghoofd.

De producten uit de bosschen staan tevens ter beschikking van die bevolking, behoudens zekere eigendomsrechten van derden, door eigen werkzaamheid of door versterking van eenig kapitaal verkregen. Vreemdelingen moeten voor het zoeken van boschproducten vergunning vragen en nog eene zekere retributie (gewoonlijk 1/10 van het product) betalen, bijaldien zij van de eigendomsrechten van anderen gebruik maken.

Land, dat in kultuur gebracht kan worden, ligt in onbeperkte hoeveelheid voor het nemen.

Van een waardebepaling is bijna nimmer sprake en mocht men dit een enkele maal vernemen, dan zal die waarde hoogst waarschijnlijk meer op de geschikte ligging van het terrein, of op de daarop staande vruchtboomen betrekking hebben dan op de grootte van het terrein.

Na den oogst laat men den grond braak liggen, totdat hij weder vruchtbaar is geworden (8—15 jaar); natuurlijk zonder dat daaraan eenige zorg van bemesting, beploeging of anderszins besteed wordt.

De woningen in die velden, gewoonlijk armoedige hutten, laat men staan, omdat het niet de moeite waard wordt geacht die af te breken en ze elders op te slaan. Zij bestaan uit eenig houtwerk, gedekt met k o e l i t k a j o e en a t a p-omwanding, zoo eenvoudig mogelijk. Enkele huizen in de kampongs, vooral langs de Barito-rivier, maken hierop eene uitzondering en geven zelfs bij het passeeren daarvan per stoomschip een zekeren indruk van meerdere beschaving, maar het grootste gedeelte van de bevolking woont in de l a d a n g s, terwijl de gebrekkige toestand van den landbouw hen telken jare doet verhuizen.

Nieuwe gebrekkige woningen worden dan weer opgericht.

In die woningen wordt veel vrije tijd luierend en soezend of met dobbelen en toeak-drinken doorgebracht.

Sommigen verliezen alles bij het dobbelspel.

In het district Boven-Doeson, waar de bestuursinvloed betrekkelijk nog gering is, komt het wel voor, dat, bij wanbetaling van speelschulden, de verliezer en ook zelfs zijn gezin tot slaven worden van den winner. Naarmate onze invloed toeneemt, zal die instelling natuurlijk verdwijnen.

Ook hoofden maken zich aan dobbelspel schuldig en dikwijls komt het voor, dat zij de hun toevertrouwde belastinggelden verspelen en die later bijpassen moeten.

De drinkgelagen duren dagen en nachten, hoofdzakelijk als de oogst is afgeloopen. Bij die gelegenheden en ook bij andere feesten, vooral bij lijkfeesten, wordt het weinige geld, dat gespaard is, verteerd en verdronken, totdat al de t o e a k verbruikt is.

Uit de meeste verwondings-zaken welke bij den Landraad te Moeara-Teweh werden voorgebracht, viel destijds op te maken, dat de bloedige vechtpartijen het resultaat waren van de drinkgelagen, want hoewel de Dajak in den regel zacht, verdraagzaam en goedhartig is, wordt hij woest, zoodra hij eenmaal in opgewondenheid geraakt.

De zedelijke of sociale band is in het huisgezin, in de groote aanhankelijkheid der familieleden onderling gelegen. Dit wordt in de hand gewerkt door het dicht opeengehoopt wonen van velen in éénzelfde huis, hier „b e t a n g" geheeten.

Is er eenmaal oneenigheid tusschen bloedverwanten ontstaan, dan geldt in het district Boven-Doeson, volgens de zoogenaamde adat „S i a n g M o e r o e n g", de bloedwraak, welke in het algemeen als rechtvaardig wordt erkend. Straf wordt daar maar zelden langs wettigen weg toegepast, hoogstens kan de beleedigde partij, door betaling eener vergoeding aan de familieleden, bevredigd worden, als zij daarmede namelijk genoegen willen nemen.

De Dajaks leven in stammen.

De animositeit tusschen die stammen onderling, is de reden, waarom de Dajak bij voorkeur in zijn eigen stam trouwt (endogamie). Het kind behoort dus ook tot denzelfden stam, derhalve eene cognatische afstamming.

De patriarchale inrichting van den stam treedt op den voorgrond, doch het lijdt geen twijfel, of het matriarchaat moet hier vroeger hebben bestaan.

(Wordt vervolgd.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Nogmaals *De Standaard* over de candidatuur Colijn. — De *Nieuwe Courant* over de theecultuur, door Inlanders gedreven. — De schrijver der rubriek „Los en Vast uit onze Oost" in *De Telegraaf* over de inlandsche pers.

Onder het curieuse opschrift: „Een politiek Inschuifsel" driestart D e S t a n d a a r d :

„In het Voorloopig Verslag op het Wetsontwerp tot verhooging van de Indische begrooting is, naar het schijnt, een politiek stukje ingeschoven.

Dit politieke stukje keert zich tegen den heer Colijn.

Ten eerste wordt twijfel geopperd of hij wel genoegzaam kunde bezit, om in zijn nieuwe betrekking op te treden, en ten andere wordt een poging gedaan, om, mocht hij als Kamerlid gekozen worden, hem zijn verlofstractement af te troggelen.

Veel succes zal men daarmee niet hebben.

In Indië weet een ieder, dat Colijn, wat kennis van heel Indië, algemeene ontwikkeling en dienststaat betreft, schier boven allen uitsteekt. Wie hier te lande de Indische politiek volgde, weet dit ook. Dit afdingen op zijn kunde en verdiensten is dan ook een degenstoot in het water, die niet raakt en niet raken kan.

En al even dwaas is het, nu plotseling wijziging in de regeling van het verlofstractement voor een Kamerlid te willen maken.

Art. 96 van de Grondwet eischt, dat deze regeling geschieden zal bij de Wet. Er staat toch uitdrukkelijk: „De Wet regelt zooveel noodig de gevolgen van de vereeniging van het lidmaatschap van een der beide Kamers met andere dan in het eerste lid uitgesloten, uit 's lands kas bezoldigde ambten."

Het Kabinet-Kuyper had hiervoor dan ook een wetsontwerp ingediend dat met 1905 verdween.

Maar al te dwaas zou het toch zijn, nu, op stel en sprong, de bestaande regeling voor Indië te wijzigen, op een oogenblik waarop het maar al te doorzichtig is, dat men dit wenscht om een bepaald candidaat van de stembus te weren.

De schijn althans van een politiek stukje is er; maar, hoe 't ook bedoeld zij, het zal Colijn's candidatuur eer steunen dan bederven.

Wij zijn er dankbaar voor."

Tot zoover D e S t a n d a a r d.

Voor diegenen onzer lezers, die het V. Verslag niet gelezen mochten hebben, laten wij hier de passage, waarop de hoofdredacteur van D e S t a n d a a r d blijkbaar doelt, volgen:

„Algemeen kon men zich met de in de Kamer reeds herhaaldelijk aanbevolen instelling van een bureau voor de Buitenbezittingen vereenigen. Intusschen werd tegen de voorgestelde regeling bezwaar geopperd van administratieven aard.

Bevreemding wekte het, dat de gouverneur-generaal is overgegaan tot benoeming van den heer Colijn tot tijdelijk adviseur. Het scheen zonderling, dat voor deze betrekking gekozen werd niet een geschoold bestuursambtenaar, maar iemand, die eerst kort geleden van den militairen in den civielen dienst overging. Men betwijfelde, of deze gewezen officier niet enkel de noodige bekwaamheid en energie, maar ook de uitgebreide kennis van het administratieve recht, van inlandsche talen en van ethnografie bezit, die voor een goede waarneming van het ambt gewenscht is te achten. Ook op de hooge jaarwedde werd aanmerking gemaakt.

In verband met de in de Indische pers vermelde geruchten, dat de heer Colijn verlof zou vragen naar Nederland, — waarbij ook een candidatuur voor de Tweede Kamer ter sprake kwam — werd door verscheiden leden aangedrongen op een herziening der bepalingen vervat in het Indisch Staatsblad van 1868 no. 76. Men achtte het niet gerechtvaardigd een Indischen ambtenaar, die Kamerlid wordt, voor onbepaalden tijd een groot deel van zijn traktement te blijven uitbetalen. Na verloop van het den ambtenaar verleend verlof, moest verlenging daarvan alleen kunnen geschieden buiten bezwaar van de koloniale fondsen. Door andere leden werd opgemerkt, dat uit de wijze waarop de heer Colijn het

ambt van adjunct-commissaris voor de decentralisatie heeft vervuld, blijkt, dat hij voor de vervulling der hier bedoelde betrekking de noodige geschiktheid heeft."

***

De Nieuwe Courant maakt zich ongerust, dat de inlandsche bevolking zich te veel op de theecultuur zal gaan toeleggen.

„De vrijwillige theetuinen der bevolking in de Preanger Regentschappen, zegt het blad, inzonderheid in de nabijheid van de landbouwondernemingen in de afdeelingen Tjiandjoer en Soekaboemi, breiden zich gestadig uit. Het geteelde blad wordt door de bevolking in natten staat aan de theefabrikanten geleverd. Op het oogenblik zijn ongeveer een 2500 bouws door inlanders bezeten gronden aan de theecultuur dienstbaar gemaakt. De teelt van dit gewas valt zeer in den smaak der bevolking, daar de cultuur geen inspannenden arbeid vereischt en een zeer goed loon oplevert, waarbij nog komt, dat een wèl onderhouden aanplant nagenoeg het geheele jaar door product oplevert en dus den planter voortdurend contanten verschaft. Wat doet zich echter nu voor? Toenemende diefstal van theeblad op de particuliere ondernemingen, in welker nabijheid de bevolking zelve ook thee plant. Bij de geringe politioneele middelen, waarover het bestuur beschikt en de gemakkelijkheid, waarmede ongemerkt de bladeren van de theeheesters kunnen worden afgerukt, is het verklaarbaar, dat van de zijde der particuliere industrie stemmen opgaan om haar te beschermen tegen die ontvreemdingen, welke uiteraard in talreikheid toenemen naar gelang de bevolkingsaanplantingen zich uitbreiden, wat van de zijde der Europeesche ondernemers en van bestuurswege, in 't belang van den inlandschen grondbezitter wordt aangemoedigd.

Natuurlijk zal 't nog lange jaren duren voordat de bevolking in staat zal zijn zelve het verkregen theeblad voor de wereldmarkt te bereiden. Meer dan vier millioen KG. blad moet in het afgeloopen jaar door ondernemers van de bevolking zijn opgekocht. Met het oog op het transport worden natuurlijk de theeplantsoenen door de bevolking bij voorkeur aangelegd in de nabijheid van in werking zijnde theeondernemingen. Zooveel vertrouwen wordt in de voortdurende uitbreiding van de vrijwillige theecultuur der bevolking gesteld, dat eenige Europeanen zich reeds bereid verklaard hebben om te midden van bevolkingsaanplantingen een fabriek voor de bereiding van het product op te richten.

Het komt ons voor, aldus besluit de Nieuwe Courant, dat èn het Indische gouvernement èn de Europeesche theeplanters verstandig zouden doen met de oprichting van dergelijke fabrieken zooveel mogelijk tegen te houden; het is toch duidelijk, dat de oprichting van zulk een onderneming, die haar grondstof uitsluitend moet verkrijgen door opkoop van de bevolking en deze zich daarvan door diefstal gemakkelijk kan voorzien, ontvreemding van theebladeren op groote schaal zal in de hand werken."

***

Het Koloniaal Weekblad krijgt een pluimpje van den schrijver der rubriek „Los en vast uit onze Oost" in de Telegraaf. Hij schrijft:

„De inlandsche pers op Java, zoowel als in de Buitenbezittingen, is in den laatsten tijd van steeds grooter beteekenis geworden, een gevolg van de voortschrijdende intellectueele ontwikkeling, der inlandsche bevolking, die haar meer dan vroeger in staat stelt, kennis te nemen van hetgeen de in de landstaal gepubliceerde nieuwsbladen over de gebeurtenissen van den dag wetenswaardigs bevatten.

Buiten den kring harer lezers werd tot voor korten tijd van den inhoud weinig of geen notitie genomen, niet alleen in Nederland, maar ook in Indië, waar de Europeesche dagbladen de inlandsche pers vrijwel doodzwegen.

Daarin is nu een verandering ten goede gekomen. De nog te weinig bekende vereeniging „Oost en West", die vooral in den laatsten tijd teekenen geeft van krachtig leven, publiceert n.l. in haar orgaan Het Koloniaal Weekblad onder den titel „Wat de inlander zegt", een overzicht van 't voornaamste, dat op dit gebied in de afgeloopen week is verschenen. Zij bewijst daardoor aan alle belangstellenden in Indische aangelegenheden een grooten dienst, en het is ongetwijfeld ook voor de regeering — zoo hier als in Indië — van belang, van die overzichten met aandacht kennis te nemen.

Want, zij vindt hierin zoo goed als de eenige gelegenheid, om althans een indruk te krijgen van de publieke opinie onder de inlandsche bevolking. Die overigens geenerlei gelegenheid heeft zich te uiten.

Vele teleurstellingen op koloniaal gebied zijn ontgetwijfeld een gevolg van de omstandigheid, dat de Overheid in het duister tast, waar het geldt de beantwoording van de vraag, of de door haar getroffene maatregelen in overeenstemming zijn met het rechtsbewustzijn en de heerschende begrippen onder de geadministreerden, waardoor de bestbedoelde regelingen vaak tegenzin en verbittering kweeken.

Overigens is het interessant te weten hoe onze bruine broeder over allerlei dingen en gebeurtenissen van den dag denkt.

Zoo over den oproep der groep Nederlandsch-Indië van het Algemeen Nederlandsch Verbond, aan de Indische ingezetenen, om Prins Hendrik uit te noodigen, onze Oost te komen bezoeken, tot versterking van den band tusschen Nederland en zijne koloniën, een onderwerp, waarop wij eenigen tijd geleden de aandacht onzer lezers hebben gevestigd.

Deze oproep maakt thans een onderwerp van bespreking in de inlandsche pers uit. Over het algemeen is het oordeel niet gunstig.

Zoo verwacht de „Pewarta Soerabaja" daarvan geen heil, omdat de Prins zich alleen om de hoogstgeplaatsten in den Lande zou bekommeren, terwijl de Pembrita Betawi vreest, dat aan het voorgenomen bezoek groote kosten zullen verbonden zijn, die misschien tot verhooging van de belastingen der inlandsche bevolking zullen leiden.

Wij hopen, zoo zegt schr. ten slotte, in de gelegenheid te zijn, onzen lezers nu en dan het een en ander uit deze belangrijke rubriek van het Koloniale Weekblad te kunnen mededeelen."

Bravo! daar moet het heen.

Uit de O.-I. Mail.

Hebben wij hier in Nederland, niet het minst in de Residentie, braaf feest gevierd en op allerlei wijzen ter eere van de voorspoedige geboorte van prinses Juliana, ook in Nederl.-Indië heeft men zich niet onbetuigd gelaten, zooals o.a. blijken kan uit de programma's der voorgenomen feestelijkheden, welke in de bladen der jongste mail tot ons kwamen. Van Batavia luidt dit b.v.:

Eerste Dag: I. Rondwandeling door de stad, onder aanvoering van drie muziekcorpsen, langs drie verschillende routen. Afmarsch om 6 uur s avonds van het Waterlooplein. Om 8 uur hereeniging op dat plein en taptoe.

II. Algemeene illuminatie van de stad. (Wilhelminapark, Noordwijk, Rijswijk, Waterlooplein enz.)

III. Feest in het Wilhelminapark en op het Koningsplein, aanvangende te 9 uur.

Tweede Dag: I. Groot Kinderfeest in het Wilhelmina-Park en in den Planten- en Dierentuin te 8 uur in den morgen.

II. Volksfeesten (hardrijderij en voetbalwedstrijden) op het Koningeplein; aanvang 3 uur 's middags.

III. Voorstelling in den schouwburg van S.T.O. V.I.A. te 8¼ uur des avonds.

Derde Dag: Groot Oranjefeest in den Planten- en Dierentuin; aanvang 9¼ uur 's avonds.

Vierde Dag: Den geheelen avond Bioscoopvoorstellingen in den Schouwburg, te geven door den vertegenwoordiger der firma Pathé Frères.

Vijfde Dag: 1o. Kindersportfeest in den Planten- en Dierentuin, voor kinderen van leden; aanvang 7½ uur 's morgens.

II. Strauss-avond in den Planten- en Dierentuin.

Zesde Dag: Den geheelen dag Groot Feest voor Inlanders en vreemde Oosterlingen in den Planten- en Dierentuin.

Er is dus heel wat te doen geweest. Niet vermeld zijn op dit programma: de parade, de avondfeesten in Harmonie, Concordia en Planten- en Dierentuin op den avond der geboorte, de Matinee Musicale en het Kinderfeest van Concordia.

Een viertal aardige jongedames zou met den verkoop van den officieelen feestgids worden belast. Men is voornemens den prijs der boekjes op ƒ 1 te stellen, doch over het doel, waartoe de opbrengst zal worden bestemd, was men het nog niet eens.

De Planten- en Dierentuin beloofde met de feesten kranig voor den dag te komen. De zaal zou o.m. versierd worden met bijna alle hollandsche provinciale en stedelijke wapens. Op den avond van de heugelijke gebeurtenis zouden twee orkesten, één van Meester Cornelis en één van Weltevreden, zich al spelende in de richting van den Planten- en Dierentuin voortbewegen. Men zou trachten er voor te zorgen, dat de orkesten tegelijkertijd voor den Plantentuin komen en hierdoor dus een drom van menschen in die richting voeren.

Van de Chineezen en inlanders is door het hoofd van plaatselijk bestuur vergunning verleend om gedurende 7 dagen na de bekendwording van de heugelijke gebeurtenis vuurwerk af te steken en feesten te houden.

De leerlingen der Docter-Djawa-school zouden een feestuitvoering geven, waarvan het programma luidt:

1. Wilhelmus van Nassauwe, 2. Vrije oefening, 3 Episode uit de Lakon Soembodrolarceng, (Strijd tusschen Gatoet Katja en Ontoredjo), 4 Voordracht: Het fatale punt, 5, Tari Sewah en Silek Lintau (Sumatra), 6 Ringen, 7 Chineesche dans, 8 Tjatrik dans, 9 Muurdegen, 10 Strijd tusschen een reus en een Satrio, 11 Rekstok en gymnastische standen, 12 Ambon'sch volkslied.

En zoo zal er niet alleen op de hoofdplaatsen en in de binnenlanden van Java, maar ook overal in

de buitenbezittingen door allen feest gevierd worden ter eere der heuchelijke gebeurtenis.

De Minister van Koloniën werd geïntervieuwd

door den heer M. van Geuns, den sinds eenigen tijd in Nederland vertoevenden hoofdredacteur van het Soer. Hold., die, daarover verslag doende, o.a. schrijft:

„Ik vroeg den Minister: of hij reeds kennis had genomen van het request, dat het Ned.-Indisch Landbouwsyndicaat aan den landvoogd gericht heeft in 't belang van de arbeidsverordening op Java? Zijn Excellentie was met dit verzoekschrift bekend. „Men is thans in Indië bezig", zoo merkte de minister op, „de koelie-ordonnanties voor de buitenbezittingen te herzien en ik heb aan den gouverneur-generaal geschreven om nu ook maar iets te doen voor Java en Madoera. De toestanden daar zijn toch analoog geworden met die der buitenbezittingen: of men Javanen naar Oost-Sumatra brengt, dan wel Madoereezen naar Tjeribon, is ongeveer hetzelfde." Men moest nu trachten een geschikte regeling te ontwerpen, zich aanpassend aan de toestanden op Java."

„Den landbouwondernemers in Oost-Java wensch ik geluk met het feit, dat de minister voor het denkbeeld van een arbeidsverordening op Java gewonnen is, zoo vervolgt de heer v. G. „Op Java zelf zal in regeeringskringen hier en daar op oppositie worden gestuit, maar deze zal verdwijnen, als de heeren de werkelijke toestanden leeren kennen. Het relaas der madoereesche koelies, die op Nieuw-Tersana een strike maakten, welke geen georganiseerde werklieden in westersche landen hun kunnen verbeteren, zal bij wijze van medicijn aan de blinde heeren kunnen worden toegediend.

„Ik vroeg den heer Idenburg, hoe hij dacht over het verleenen van aanspraak op buitenlandsch verlof na 6 dienstjaren. Het antwoord was, dat deze zaak reeds „in een ver gevorderd stadium" was geraakt. Vermoedelijk zal zij spoedig haar beslag krijgen. De minister was van meening, dat niet veel ambtenaren en officieren van de aanspraak op verlof zouden gebruik maken. Wie zes jaren in Indië geweest is, kan zich in den regel niet den bezitter noemen van een spaarpot, die in staat stelt in Europa de bloemetjes eens flink buiten te zetten. Intusschen schenkt het besef, dat men na zes jaren het moederland weder zal kunnen opzoeken, een aangename gerustheid, niet het minst aan de achterblijvenden.

„Ook de Javanenbond Boedi Oetomo had de aandacht des ministers getrokken. Het bleek mij, dat de heer Idenburg de jonge vereeniging goed gezind is. Doch hierin ligt niet opgesloten het vertrouwen in haar toekomst. Veel zal afhangen van de leiding. De troepen zullen alleen bijeen blijven, als een flink generaal ze aanvoert. Of Boedi Oetomo zoo'n generaal gevonden heeft, zal de toekomst moeten uitwijzen."

In het Bat. Nieuwsblad lezen wij betreffende de **Vereeniging Boedi Oetomo**:

De afdeeling Weltevreden van Boedi Oetomo ondervindt wel veel last van haar pogingen, om de ouders van vele inlandsche meisjes te winnen voor de eventueel hier op kosten van de afdeeling op te richten inlandsche meisjesschool. Het conservatisme zit hier echter niet zoozeer in den weg, als men wellicht meenen zou. Er is een andere oorzaak. Het schoolgeld namelijk wordt te gering geacht...

Een vreemde reden, zou men meenen! En toch wordt deze reden door velen opgegeven. Hoe is het nu mogelijk, zeggen zij, dat men slechts zoo weinig zou behoeven te betalen voor onderwijs. Natuurlijk kan zoo goedkoop onderwijs nooit goed zijn, en waarvoor zal men daar dan nog geld aan besteden.

Het kost heel wat oreeren voordat deze en gene overtuigd is, dat goed onderwijs wel goedkoop zijn kan, wanneer men slechts gezamenlijk de handen in elkaar slaat, hetgeen Boedi Oetomo's doel juist is. Zoo vordert de volijverige afdeeling slechts langzaam. Maar den moed niet verloren. Het streven zal toch wel vooruitgaan, langzaam, maar zeker. Men verwachte uit een waringinzaadje niet op éénmaal een woudreus.

Uit Djokjakarta werd aan hetzelfde blad geschreven, dat het hoofdbestuur van Boedi Oetomo de beschikking heeft gekregen over een localiteit te dier stede voor de inrichting van een hospitaal ten behoeve van minvermogende inlanders, die aldaar zouden kunnen worden behandeld.

Inlandsche theecultuur.

De Javabode vermeldt hoe in de jongste vergadering van de Soekaboemische Landbouwvereeniging eene uitvoerige, door Dr. J. Bosscha ingeleide bespreking gehouden werd over de in de nabijheid der erfpachtsondernemingen in de Preanger Regentschappen op betrekkelijk groote schaal door de inlandsche bevolking gedreven theecultuur. Algemeen werd de aanmoediging en bevordering van de teelt van dit voor de buitenlandsche markt bestemd product door inlanders afgekeurd. Van bevoegde zijde maakt men het blad er opmerkzaam op, dat dit bedrijf ook in de residentie Pekalongan van bestuurswege krachtig wordt gesteund. Door de regeering zijn daar reeds in het jaar 1907 gelden beschikbaar gesteld om de inlandsche theecultuur door het aanleggen van demonstratievelden, het verstrekken van goed zaad en tewerkstelling van geoefende plukkers uit eerstgenoemd gewest bij de bevolking ingang te doen vinden.

WEST-INDIË.

Bacoven-cultuur.

Den 10en April l.l. werden te Paramaribo per stoomschip „Suriname" 10,132 bossen verscheept.

Op initiatief van den gouverneur vond een bijeenkomst plaats van belanghebbenden in de bacovencultuur. De bedoeling van den gouverneur was om eens de meening te hooren van de planters omtrent de heerschende ziekten in de cultuur, en dit meende men het eenvoudigst te bereiken door een bijeenkomst.

De pers was niet uitgenoodigd, omdat de heeren meenden dan vrijer te kunnen praten.

Onze West wil dan ook geen onbescheiden gebruik maken van hetgeen haar van de vergadering ter oore kwam.

Het bleek, dat de meeningen omtrent de heerschende ziekten verdeeld waren. Sommigen zagen de toekomst zeer pessimistisch in. Anderen meenden, dat aan het welslagen der cultuur niet behoefde te worden gewanhoopt.

Lang werd gedebatteerd over de vraag, of het wenschelijk was een specialen deskundige voor Suriname te doen uitkomen. Men meende, dat het landbouwproefstation steeds was afgegaan op de adviezen van den heer G. H. Williams, den vertegenwoordiger der United Fruit Company, doch er waren planters, die zijn bevoegdheid in twijfel trokken, ja, zelfs meenden, dat de heer Williams meermalen adviezen had gegeven, afwijkende van vroeger door hem gegeven adviezen. Ten slotte werd gestemd over de vraag, of aan den gouverneur zou worden verzocht het doen uitkomen van een specialen deskundige. Het bleek, dat een kleine meerderheid die uitzending niet noodig achtte, waarna de minderheid verzocht namens haar het verzoek aan den gouverneur te doen.

De gouvernements-secretaris, die de vergadering bijwoonde, had bij den aanvang er bij de heeren op aangedrongen om onbewimpeld voor hun meeningen uit te komen. Hij zoowel als de directeur van den landbouw, die mede tegenwoordig was, bepaalden zich verder in hoofdzaak tot de rol van toehoorders.

Werving voor Indië.

De werving van Surinamers voor militairen dienst in de Oost is voor dit jaar weder geëindigd schreef Onze West.

In 't geheel hebben zich aangemeld 176 candidaten te Paramaribo en 6 in de districten, totaal 182. Van dit aantal hebben slechts 29 voldaan bij de geneeskundige keuring, zoodat afgekeurd werden 153, of 84%.

Van de 29 goedgekeurden hebben zich nog 7 candidaten teruggetrokken, zoodat er overbleven 22, die in de tweede helft van April naar Nederland vertrokken, onder uleide van een onderofficier.

Aanmatigende Boschnegers.

De waarnemend controleur der belastingen, C. A. Struycken de Roysancour, is naar de Marowijne vertrokken, om een onderhoud te hebben met het Aucaner opperhoofd Oseisi. De Aucaner Boschnegers toch blijven bij voortduring hun medewerking onthouden aan expedities naar de Joeka- of Aucakreek, die in een reuk van heiligheid bij hen staat. Men herinnert zich, dat door hun toedoen een expeditie onder den luitenant ter zee G. J. W. J. Eilerts de Haan, die in opdracht had een paal te stellen aan de monding van genoemde kreek, onverrichterzake stadwaarts keerde. De hulp der boschnegers is noodig voor het overtrekken der watervallen. Men zegt, dat de heer Struycken in opdracht heeft te dreigen met intrekking van de jaarlijksche toelage, die het Boschnegerhoofd van gouvernementswege geniet, indien niet afdoende verbetering komt in den toestand, meldt Onze West.

Onderwijzers-pensioen.

De gouverneur heeft eene ontwerp-verordening tot nadere aanvulling der pensioenverordeningen ingediend.

Volgens de wet op het lager onderwijs in Nederland konden onderwijzers, die op 1 Jan. 1906 verbonden waren aan openbare of bijzondere scholen, de door hen bij het bijzonder onderwijs bewezen diensten voor de berekening van pensioen in aanmerking laten komen, indien zij zich voor 1 Jan. 1908 verbonden hebben tot betaling van de daarvoor verschuldigde bijdrage. De in dienst van het Nederlandsch Oost-Indisch gouvernement getreden onderwijzers deelen reeds in dit voorrecht. Alleen voor West-Indische onderwijzers bestaat nog geen gelegenheid om den door hen bij het bijzonder onderwijs in Nederland doorgebrachten diensttijd geldig te maken voor pensioen.

Het komt den gouverneur wenschelijk voor, wat deze kolonie betreft, in de leemte te voorzien, te meer omdat daardoor zal worden voorkomen, dat onderwijzers, die reeds voor 1906 in Surinaamschen dienst waren, ten achter zouden staan bij hen, die na 1 Januari van dat jaar zijn of worden uitgezonden, en die dus de gelegenheid hebben gehad om hunne bij het bijzonder onderwijs in Nederland bewezen diensten geldig te maken voor de berekening van pensioen.

Hiertoe strekt de aangeboden ontwerp-verordening. In navolging van Nederland zullen echter niet gelden jaren doorgebracht aan het hoofd van voor eigen rekening beheerde scholen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Java en Sumatra staan tegenwoordig wel in het teeken der inlandsche vereenigingen. Maakten wij wat laatstgenoemd land betreft reeds melding van den nieuwen bond in het belang van het onderwijs aan vrouwen, alsook van de vereeniging „Minangkabau" met haar tijdschrift van denzelfden naam, thans vertelt Z. in de **Medan Prijaji**, dat te Pemalang residentie Pekalongan onder den naam van „Soedara sinarawedi" (de boezemvrienden) een vereeniging onder de magangs, (onbezoldigde hulpschrijvers) en inlandsche ambtenaren is opgericht, welke ten doel heeft hare leden in de gelegenheid te stellen de nederlandsche, maleische, javaansche en soendaneesche talen te beoefenen. Om de veertien dagen komen de leden des Zondags in den na-avond tusschen 9 en 1 uur om beurten bij een hunner samen tot het ontvangen van taalonderwijs. Diegene der leden, die in een dezer talen bijzonder ervaren is treedt als leeraar op. Andere in die talen kundige leden vergewissen zich van de vorderingen van hen, die onderricht krijgen. De leden betalen maandelijks een contributie van 30 cent voor de aanschaffing van petroleum voor de verlichting van het locaal en andere benoodigdheden. Hoofdzakelijk leggen alle leden zich toe op het nederlandsch; de studie van de andere talen is facultatief. De schrijver van het artikel meent, dat zij echter de studie der drie inlandsche talen daarbij niet moeten verwaarloozen en acht het wenschelijk, dat het bestuur den leden, die reeds genoeg gevorderd zijn, opdraagt in die verschillende talen opstellen te maken ter plaatsing in de Inl. bladen en tijdschriften. Ook vindt hij het zeer noodig, dat de vereeniging zich op bladen, welke in die talen verschijnen, abonneert.

Een vereeniging van anderen aard is de „Persarikatan Dagang islamith", waarvan de **Pewarta Soerabaja** melding maakt. Deze door eenige handelaren onder de inboorlingen en arabieren te Buitenzorg opgerichte vereeniging, die rechtspersoonlijkheid aan zal vragen, stelt zich ten doel de handelsbelangen der moslims te behartigen. Op de eerste bijeenkomst werd reeds een bedrag van *f* 1250 bijeen gebracht. In het gebouw der vereeniging zal ten behoeve van inboorlingen en arabieren een handelscursus gehouden worden en op de bijeenkomsten zal alles, wat op den handel betrekking heeft, ter sprake gebracht kunnen worden. De leden betalen naar gelang van ieders vermogen een maandelijksche bijdrage. De vereeniging is ook van plan om werken over handel in de maleische, soendaneesche en Javaansche talen uit te geven ter verspreiding van meerdere kennis onder de handelaren.

Voortdurend lezen wij in de maleische pers allerlei artikelen over den toenemenden vooruitgang van Java en van Sumatra, zegt Hana Toepoea in de **Pemberita Betawi**, maar daartegenover staan even zoovele artikelen, waarin de wenschelijkheid wordt betoogd, dat Ned.-Indië meer in ontwikkeling en welvaart vooruit moge gaan, daarbij wijzende als voorbeeld op Japan. Men mag echter geen al te hooge verwachting ten deze koesteren, vermaant schrijver, want de Inlanders hebben z.i. onderling veel te weinig voor elkander over. De enkele rijkaards willen leven, overeenkomstig hun vermogen, daarentegen leven de vele armen in verdrukking,

daar de rijken hen in het geheel niet steunen.

Ziet maar eens, hoe 't in Sumatra toegaat, roept hij uit; ziet, hoe de redacteuren der maleische bladen daar elkander afbreken en vernederen, in stede van in het belang van den algemeenen vooruitgang samen te strijden en te schrijven, wat voor hunne lezers nut heeft. Kan men onder zulke toestanden vooruitgang verwachten? vraagt hij.

Wij doen beter, eindigt hij, met te trachten veranderingen te brengen in onze opvattingen. Wij moeten niet haken naar vaste bezoldigingen, doch ons op den landbouw en andere nuttige bezigheden toeleggen, die ons voordeel aanbrengen, opdat wij niet levensmoede worden. Het zijn vooral de levensmoede menschen, die op een dwaalspoor geraken, die klagen over toeneming van zorgen en stilstand van verdiensten.

Onder den titel van „Pensioen Regent pedagang copra" (= een gepensionneerde Regent copranandelaar) deelt de redactie der **Medan Prijaji** mede, dat Raden Adipati Danoekoesoemo, van wien men vertelt, dat hij niet onbemiddeld is, omdat hij steeds de tering naar de nering heeft weten te zetten, zich thans gevestigd heeft als opkooper van copra.

Een andere gepensionneerde Regent, die van Lamongan, een oud-hoogere burgerschool scholier, wijdt zich in het Banjoewangische aan den landbouw, in vereeniging met zijn broeder, den voormaligen wedono van Boelang, bekend door de destijds in de afdeeling Sidoardjo (Soerabaja) plaats gehad hebbende onlusten.

Deze nieuwe richting ten zeerste toejuichend, eindigt de redactie haar artikel met den Nederlandschen uitroep: „Vooruit, zonen van Java, vooruit!"

WAT DE CHINEES VERTELT.

De **Tiong Hoa Wi Sien Po** wijdt een beschouwing aan de resultaten der door de Tiong Hoa Hwe Koan-vereenigingen gedurende een tijdsverloop van bijna tien jaren in het leven geroepen beweging, hoofdzakelijk in het belang van het onderwijs. Het gevolg van deze beweging zegt zij, is, dat men tegenwoordig aan den chinees heel wat méér aandacht schenkt dan vroeger, wat o.a. is gebleken uit de in de Nederlandsche pers in Indië ontstane beroeringen. Men schijnt te vreezen, dat door den vooruitgang van den chinees de strijd om het bestaan voor den europeaan zwaarder zal worden. Dat men zoo iets zou kunnen verwachten is begrijpelijk, maar een dergelijke gedachte te uiten, meent zij, moest niet opkomen in het brein van menschen, die voor beschaafd doorgaan.

Is dan de vooruitgang van den chinees van dien aard, dat de europeaan reeds nu er beducht voor is? Die vraag zal ontegenzeggelijk gedaan worden door elken chinees, die den vooruitgang van zijn ras beoogt. De redactie vindt, dat het er nog verre van af is, dat de chinees den europeaan evenaart. Eigenlijk moesten wij er verlegen over zijn, dat men ons hooger heeft geschat dan wij zijn. Wij moeten vooruit, wij moeten ons verder ontwikkelen, maar welke richting moeten wij uitgaan? vraagt het blad, daar z.i. die vooruitgang thans slechts bestaat op de lippen en in den mond der menschen, en dat men van de zucht naar hoogere ontwikkeling bij de chineezen nog kan zeggen, dat zij is sebagai angin liwat (gelijk een voorbijgaande windvlaag). Het onderwijs aan de chineesche scholen is ongetwijfeld goed, maar dat bevordert slechts voor een klein deel de algemeene ontwikkeling en men moet niet verwachten, dat het leeren lezen en schrijven alléén het ras ver genoeg vooruit zal brengen. Neen, de jeugd moet veel méér kennen, wij moeten ons aan den europeaan spiegelen. Daarbij vatten niet alle besturen der Tiong Hoa Hwe Koan-vereenigingen hunne taak naar behooren op. De redactie verklaart, dat slechts een half procent der leden bewust is van de plichten, die op hen rusten. Haar zijn b.v. gevallen bekend van onderwijzers aan de chineesche scholen, die maar steeds hun eigen gang gaan en zich niet storen aan de bevelen van het schoolbestuur, dat hen salariëert. Het blad schaamt er zich over dergelijke feiten te moeten vermelden, maar hoopt, door ze bekend te maken, den algemeenen toestand der Tiong hoa hwe koan-scholen te helpen verbeteren.

In de **Perniagaän** bespreekt Moderator nogmaals de Kek beng tong of jong chineesche partij. Haar doel is de tot de Kaoem Boan (Mantsjoes) behoorende Tjheng-dynastie te verjagen en in China den republikeinschen regeeringsvorm in te voeren. Om dit te bereiken heeft zij geld noodig, want het is geen gemakkelijke zaak een geslacht dat reeds méér dan drie eeuwen over het Hemelsche Rijk geheerscht heeft, te verdrijven. Het zal ook ettelijke tenduizendtallen, ja millioenen van menschenlevens kosten. De schrijver geeft dan een overzicht van de enorme uitgaven, welke de oorlogvoerende partijen den laatsten tijd maandelijks hebben moeten doen.

De Kek beng tong zal haar voornemen zeker niet ten uitvoer kunnen brengen, als zij niet over de noodige fondsen beschikken kan. Bestaande regeeringen kunnen leeningen sluiten. Maar op welke wijze komt de jong chineesche partij aan geld? vraagt hij, en zijn antwoordt luidt: door personen over te halen tot haar toe te treden en van hen geld los te krijgen, hun voorspiegelende, dat zij met waardigheden en ambten begiftigd zullen worden, enz., wanneer hun partij eenmaal de overwinning zal hebben behaald. Ook in Indië heeft de jong chineesche partij op deze wijze gewerkt, al begrijpt zij wel, dat uit Nederlandsch-Indië, waar men ongeveer 500 duizend chineezen aantreft, die hoofdzakelijk van den handel bestaan, geen belangrijke strijdkrachten verwacht kunnen worden, maar dat die uit China met zijne bevolking van 400 miljoen zielen zal moeten komen. Zij, die tot de Kek beng tong toetreden, moeten in de allereerste plaats haar met geld steunen, niet met 50 cent per maand, zooals de contributie van de Tiong Hoa Hwe Koan-vereenigingen bedraagt, maar met geldelijke offers, die honderden, ja, duizenden guldens beloopen!

Als de jong chineesche partij werkelijk zegeviert, kan alles nog terecht komen, vervolgt schrijver. Maar hoe, als zij het onderspit delft? Dan zullen die bijdragen immers weggegooid geld zijn! Gesteld, dat de jong chineesche partij zoo machtig werd dat zij van de zegepraal zeker kon zijn, dan zouden de Mantsjoes immers de hulp inroepen van de een of andere mogendheid, zooals destijds bij gelegenheid van den opstand der Taipings, die met behulp van troepen, onder aanvoering van Generaal Gordon (bekend als Chinese-Gordon) onderdrukt werd. Op dezelfde wijze zoude de Kek beng tong verdelgd worden.

Aan de vreemde mogendheden zou zoo'n verzoek om hulp zéér welgevallig zijn, verzekert Moderator, want dat zou haar gelegenheid en aanleiding geven om zich in de binnenlandsche aangelegenheden van China te mengen, een deel van het onmetelijke rijk in te palmen en allerlei voordeelen te bedingen, o.a. het recht om spoorwegen aan te leggen, in de voornaamste handelshavens tolrechten te heffen, mijnen te exploiteeren enz. De Mantsjoes zullen er dan natuurlijk in moeten berusten, indachtig aan het spreekwoord: beter scheef te staan dan geheel om te vallen. Want al moest Tiong Kok de helft van zijn gebied afstaan, de overblijvende helft zou nog groot genoeg zijn om een zelfstandigen staat te vormen en een eigen vlag te voeren, al moest het nieuwe rijk ook onder vreemd protectoraat staan.

Wanneer het met de zelfstandigheid van ons stamland gedaan zal zijn, wat zal er dan met ons, chineesche emigranten in Ned.-Indië, gebeuren? zucht schrijver. Houdt de beantwoording dier vraag geen verband met het feit, dat zoowel het Opperbestuur in Nederland als de Regeering in Nederlandsch-Indië zich meer en meer met ons gaan bemoeien, met het zenden van twee hooggeplaatste Ned.-Indische ambtenaren naar Peking om de chineesche kwestie met de chineesche autoriteiten daar te bespreken, met de oprichting van nederlandsch-chineesche scholen, uitsluitend voor chineesche kinderen bestemd? Voor ons, hoa kiauwbin, bestaat er niet de minste aanleiding om ons bij de revolutionnaire partij aan te sluiten, een aansluiting, die slechts nadeel kan opleveren in plaats van voordeel. Met een „Pendeknja, persetan sama Kek beng tong!" (= summa summarum, naar den duivel met de jong chineesche partij) eindigt hij zijn artikel.

De schrijver verwacht, dat zijne woorden bij de leden dezer partij, als bij een troep razenden, een storm van verontwaardiging zal teweegbrengen. Dat laat hem echter koud. Hij is ook wijselijk niet van plan om nota te nemen van wat men tegen zijn betoog schrijven zal.

Van Vreemde Koloniën.

Volksonderwijs.

Het is niet lang geleden, dat het onderwijs in Engelsch-Indië aan ons bestuur over Indië werd ten voorbeeld gesteld, omdat er blijkens de officieele statistiek der Engelsch-Indische regeering zooveel meer kinderen naar verhouding ter schole gingen, dan in Nederlandsch-Indië.

En nu laatstelijk zien we het voorbeeld der Amerikanen op de Philippijnen aangehaald als benijdenswaardig, omdat Taft in een officieel verslag er zooveel moois van heeft gezegd.

Er waren volgens het verslag van Taft in 1907 ongeveer 350000 schoolgaande kinderen op een bevolking van 8 millioen zielen. Hieraan werd ten koste gelegd een bedrag van 6¼ millioen gulden, d.i. *f* 18 per schoolgaand kind.

Toch maakte de afgevaardigde van Deventer in zijne den 5en November ll. in de Tweede Kamer gehouden rede maar uit, dat aan al die kinderen degelijk openbaar onderwijs wordt verstrekt.

Voor het geven van onderwijs waren beschikbaar 800 Amerikaansche en rum 6000 inlandsche onderwijzers, dus 1 onderwijzer op elke 50 kinderen.

Het gehalte der Amerikaansche onderwijzers kan goed zijn. Het totaal der in 1904 aan 865 hunner toegekende bezoldigingen beliep ruim 3 millioen gulden, terwijl aan omstreeks 5000 inlandsche onderwijzers in dat jaar slechts een bedrag van 500000 dollar, d.i. *f* 250 gemiddeld per hoofd, werd toegekend.

Hoe kan men degelijk openbaar onderwijs verwachten van leerkrachten, die, zooals we onlangs in een Manillaasch blad lazen, ook nu nog gemiddeld per hoofd minder ontvangen dan een „muchaco" of bediende?

Vanwaar zijn die meer dan 6000 inlandsche onderwijzers op eens gekomen? De Amerikanen hebben één, zegge één kweekschool voor onderwijzers in het leven geroepen. Die kan toch moeilijk in de enkele jaren van haar bestaan degelijke, openbare leerkrachten tot een aantal van meer dan 6000 hebben afgeleverd?

Het is jammer, dat de heer van Deventer niet nog een jaartje terug is gegaan. Hij zou dan hebben gezien, dat in Maart 1906 niet 350000 leerlingen, maar zelfs 500000 op de Philippijnen ter schole gingen; en toen in dat jaar ook een bedrag van 6¼ millioen gulden aan dat degelijk openbaar onderwijs werd ten koste gelegd, d.i. *f* 12,5 per leerling.

Maar ontleden we eens de eigen, door hem gegeven cijfers, dan zien we, dat op 3687 door inlanders bezochte scholen door 800 Amerikaansche en meer dan 6000 inlandsche onderwijzers les gegeven werd aan 350000 kinderen.

Gaat het nu aan, om, als die afgevaardigde deed, uitsluitend afgaande op een officieel rapport van een man als Taft, die zelf eens toegaf, dat de verbreiding der Engelsche taal een der hoofddoeleinden was van het door hemzelven zoozeer bevorderde onderwijs op de Philippijnen, het onderwijs op de Philippijnen ons ten voorbeeld te stellen?

Taft rapporteerde daarbij over zijn eigen werk en het is, dunkt ons, genoegzaam bekend, dat men zijn eigen werk gemeenlijk niet met critischen blik beschouwt.

Zijne cijfers en de daaruit te trekken conclusiën geven veeleer aanleiding tot de verwachting, dat het „degelijk openbaar onderwijs" op de Philippijnen verstrekt voor de groote massa niet veel zal verschillen van het onderwijs, op de desa-schooltjes op Java gegeven, met dien verstande evenwel, dat op de Philippijnen onderwijs gegeven wordt in de Engelsche taal door inlandsche onderwijzers, die een mondjevol Engelsch verstaan.

We hebben indertijd ook al eens gewaarschuwd tegen lichtvaardige conclusiën uit de door de Engelsch-Indische regeering openbaar gemaakte statistieken, toen de heer Zeeman dat voorbeeld hoog verhief.

Laat ons nu eens weer iets aan de „Pioneer" van Allahabad ontleenen, die het onlangs over het volksonderwijs in Bengalen had. Het blad schreef als volgt:

„Zij, die voortdurend aandringen op algemeenen schoolplicht, zouden wel doen om het verslag te bestudeeren betreffende het openbaar onderwijs in Bengalen over 1907—1908.

„Daaruit valt af te leiden, dat, zooals wij te voren reeds betoogden, de vooruitgang slechts langs lijnen van geleidelijkheid kan worden verkregen, en dat tenzij men kan beschikken over bevoegde onderwijskrachten en hun een behoorlijk tractement kan betalen, schoolplicht een onding zou zijn. Wij lezen: „De meeste scholen voor lager onderwijs behooren tot de laagste klasse; er zijn voor deze scholen geen lokalen dan die, waarin op zeer onvoldoende wijze wordt voorzien door de plaatselijke liefdadigheid. Voor een zeer groot aantal zijn zelfs geen borden of banken beschikbaar, en wat het onderwijs betreft is dit er ook naar. De goeroe's kennen slechts de „meest elementaire beginselen der wetenschap." Er zijn 36629 onderwijzers, maar minder nog dan 2500 hunner zijn voor hunne taak voorbereid. De betaling is ellendig klein. In Orissa bedraagt het inkomen van een onderwijzer, alles inbegrepen, 7 roepijen 8 anna's 's maands voor de hoogere klassen der lagere scholen en 5 roepijen 's maands voor de scholen der laagste klasse. In

Patna ontvangt de goeroe gemiddeld 6 roepijen 's maands. Het bestuur verstrekt voeding en nog enkele andere toelagen, maar één inspecteur noemde dat liefdadige giften, nauwlijks groot genoeg, om met alle andere ontvangsten er bij, de bedeelden te behoeden voor den hongerdood.

„De aan deze scholen besteede uitgaven maken in het geheel een bedrag uit van 27½ lakhs roepijen, en daar nu thans slechts ongeveer 1 millioen jongens in de heele provincie met hare talrijke bevolking lager onderwijs ontvangen, zal de oplossing van het vraagstuk hoe aan geld te komen voor de invoering van den schoolplicht nog heel wat hoofdbrekens kosten.

„Men zegt, dat er onder het volk een werkelijke vraag is naar eenvoudig onderwijs, en het aantal leerlingen groeit telken jare aan, maar de moeilijkheid bestaat in de schaarschte aan ook maar matig onderlegde onderwijzers.

„Er worden kweekscholen voor inlandsche onderwijzers opgericht, maar tenzij men den onderwijzers een vaste aanstelling in gouvernementsdienst geeft zal de aanvulling van deze leerkrachten slechts langzaam plaats hebben.

„Vele jaren zullen er verloopen en groote sommen zullen moeten worden besteed voordat het elementair onderricht in Bengalen den naam van onderwijs verdient."

Wanneer we nu weer een kijkje nemen op de Philippijnen, dan zien we dus, dat voor alle scholen te zamen een bedrag van 6¼ millioen gulden wordt uitgegeven. De helft van dit bedrag wordt uitgegeven aan traktementen voor de Amerikaansche onderwijzers, zoodat, wanneer men hierbij nog ongeveer 1 millioen gulden voegt voor middelbaar en hooger onderwijs, ongeveer 2 millioen gulden overblijft voor omstreeks 3000 scholen, d.i. nog geen *f* 700 per school.

De uitgaven komen dus voor deze scholen op ongeveer *f* 7 per leerling.

Dat is zeker reeds meer dan de 3 roepijen (*f* 2.40) die elk leerling der lagere scholen in Bengalen aan het bestuur kost. Maar het geringe bedrag springt toch een ieder duidelijk genoeg in het oog om daaruit af te kunnen leiden, dat er aan het „degelijk openbaar onderwijs" op de Philippijnen nog genoeg hapert om het niet aan ons als zoodanig ten voorbeeld te stellen.

Onveiligheid in den Philippijnschen archipel.

In den laatsten tijd maakt een bende zeeroovers onder de leiding van zekeren Djikiri het zuidelijk gedeelte van den Philippijnschen archipel onveilig.

Volgens de Mindanoco Herald deed Djikiri met 40 Moros in den vroegen morgen van den 13en Maart ll. een aanval op de kazerne der constabulary te Siassi. Daar bevonden zich op dat oogenblik 22 man onder het bevel van kapitein de Witt en luitenant Bennett. De aanval werd afgeslagen, doch de duisternis zoowel als de overhaaste vlucht der aanvallers maakten het onmogelijk, ook maar één dezer te vangen.

Djikiri was, naar men zegt, niet aan land gegaan, maar leidde den aanval van uit de boot waarin hij zich bevond. Behalve de kazerne der constabulary werd ook het huis van een in de nabijheid wonenden planter, Holmes, met een bezoek vereerd. De roovers vergenoegden zich evenwel met op dit huis hun vuur af te geven, zoodat de wanden op tal van plaatsen waren doorboord. De bewoner bevond zich juist op bezoek bij de officieren der constabulary en liep dus zelf geheel vrij.

De bende begaf zich daarop naar het eiland Latoean op 85 mijlen afstands van Siassi gelegen. Daar werd een Griek, zekere Corpus, een sponsenvisscher, door de roovers opgezocht in zijne woning. De Griek onthaalde hen op eenige geweerschoten, en vluchtte ijlings dwars door het eiland, waarop hij in een zeilbootje koers zette naar Bongao, om daar melding te maken van de aanwezigheid der roovers.

Den 16den Maart kwam Panglima Boea, hoofd van het eiland Simonor, ook te Bongao en rapporteerde dat de bende van Djikiri het dorp Tubigindangan had aangevallen en twee blanken, de heeren Wolf en Cornell, gedood. De commandant van Bongao, luitenant Hasemijer, vond bij aankomst op Simonor de lijken der beide blanken op vreeselijke wijze verminkt.

Men vermoedt, dat de bende met den aanval op de kazerne der constabulary te Siassi beoogde wapens te vermeesteren.

Tegelijkertijd met het bericht van de nieuwste streken van Djikiri, vernam men, dat een Amerikaansch wetenschappelijk onderzoeker, zekere dr. Jones, door de inboorlingen in het binnenland der provincie Cagayan was vermoord.

Daar het nog al eens een enkele maal voorkomt, dat in een of ander deel van den archipel, Cagayan ligt zelfs op het hoofdeiland Luzon, Amerikaansche reizigers of handelaars door inboorlingen worden vermoord, vindt de Manila Times, dat het nu toch eens tijd wordt daartegen het een of ander te doen.

Typisch is, wat het Manillasche blad hierbij opmerkt:

„Al moge onze macht niet zoover reiken, dat het ons mogelijk zoude wezen, overal en ten allen tijde duurzame veiligheid in den archipel te verzekeren, we hebben toch nog wel in onze macht om in gevallen als deze flinke klappen uit te deelen en de boosdoeners te straffen."

Waar blijft de opvoedende kracht, die van het Amerikaansch bestuur zou uitgaan?

Tegenover de Moro's bepleitte de Manila Times eens in koelen bloede de politiek der uitroeiing en het bestuur laat de wilden, die het Spaansch bestuur niet reeds had kunnen civiliseeren, maar liefst ongemoeid, zoolang ze niet lastig zijn, of worden gemaakt.

Is dat wel het geval, dan heeft de Yankee zijn Indianen-politiek bij de hand, die, naar men weet, zéér opvoedend heeft gewerkt — voor eene andere wereld!

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Weekblad voor Indië.

No. 49 brengt eerstens een waardeerend opstel bij het portret van Kolonel Enthoven, die dezer dagen den Indischen dienst vaarwel heeft gezegd. Op verdienstelijke wijze wordt door den schrijver M. W. in het licht gesteld, hoeveel de vertrekkende heeft verricht ten bate van den topographischen dienst waarvan hij elf jaar de chef was, en die door hem geheel werd georganiseerd met de beste uitkomsten in de praktijk.

Dan vraagt de aandacht een geïllustreerde beschrijving van het nieuwe komediegebouw „Thalia" op het oude „Prinsenveld" te Batavia, eene onder-Indische schouwburg. — Voorts een stukje neming van den heer Tio Tek Kang, de eerste over Oenarang „een lief, vergeten plekje", evenzeens geïllustreerd, en een schetsje: Indische boosdoeners. Van kwaad tot erger, door Auditor.

In No. 50 schrijft V. A. over de laatste der Bonische opstandelingen Daeng Pabarang, een geestdrijver, die nu al drie jaar vergeefs door onze patrouilles wordt gezocht. Juist die lange vruchtelooze vervolging heeft hem bij de bevolking in aanzien doen winnen, het heet thans, dat hij zich onzichtbaar kan maken en daardoor door onze troepen niet gevangen kan worden. De tegenwoordige gouverneur van Celebes, baron Quarles de Quarles, zal het nu met een ander middel probeeren en trachten door tusschenkomst van de hoofden, die ons gunstig gezind zijn, den gladden vogel in handen te krijgen.

M. W. geeft bij het portret van het onlangs overleden oud-lid in den Raad van Indië J. C. T. Kroesen een biographie, welke een duidelijk beeld geeft van diens werkzaam leven.

Voorts vindt men in dit Nr. 50 eene beschrijving van het bad Krakal bij Keboemen, het Indische Wiesbaden. Onder de Inlanders is de gunstige werking der Krakalbaden reeds van oudsher bekend en ieder jaar stroomen velen, zoowel Europeanen als Inlanders, naar deze plaats om genezing van velerlei kwalen te zoeken en ook te vinden. — Eindelijk vertelt Felix onder het opschrift: Lain doeloe, lain sekarang, op onderhoudende wijze van de „witte poeieren" der Compagnie, gelijk in die tijden de suiker wel genoemd werd.

De Indische Mercuur. No. 18.

Prof. Went bespreekt in dit Nr. het boek van E. Wildeman: Sciences biologiques et colonisation. — Over de voorgestelde wijziging (zie Maart-afl. van De Indische Gids) van artikel 10 van het bosch-reglement (Indisch Staatsblad 1897, No. 110) schrijft nu ook de heer A. E. J. Bruinsma een artikel, eindigend met den wensch uit te spreken, dat het Opperbestuur de wijsheid en cordaatheid moge hebben om nu eindelijk eene principieele beslissing te nemen. — Nogmaals heeft de Ned. Afdeeling der Ned.-Indische Maatschappij van Nijverh. en Landb. zich met een request tot Zijne Exc. den Minister van Koloniën gewend in zake de in Ned.-Indië ingevoerde inkomstenbelasting, voor zoover die geheven wordt van naamlooze vennootschappen, geheel of gedeeltelijk in Ned.-Indië werkende. Het request is in extenso in dit Mercuur-Nr. opgenomen.

Voorts bevat de Mercuur: Malaria-enquête in Oostenrijk, door P. v. d. Wielen. — Het nieuwe plantkundig woordenboek voor Ned.-Indië van F. S. A. de Clercq, besproken door Dr. S. H. Koorders. — De Havenplaats Idi (bijdrage in het jubileum-nummer van het Vaderland, door J. T. Cremer.) — Algemeen Syndicaat van suikerfabrikanten op Java. — De conclusies der Internationale Opium-commissie te Shanghai. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, en de overige vaste rubrieken.

Een extra-nummer, dd. 8 Mei, bevat de volgende bijdragen: Uniform onderzoek van caoutchouc, door Dr. A. Berkhout. — De Granville tabaksziekte, door Dr. J. J. van Eck. — De Amerikaansche tabakstrust. — Kultuurberichten. — Financieele berichten en verslagen. — Nieuwe emissies: Javasche Gas-Maatschappij.

Grondverhuur door inlanders aan Suikerfabrieken.

Over dit onderwerp schreef Dr. J. H. F. Kohlbrugge in de Vragen des Tijds een opstel, dat thans door den schrijver belangrijk vermeerderd als afzonderlijke brochure is uitgegeven (bij H. D. Tjeenk Willink te Haarlem) onder den titel: Is grondverhuur aan suikerfabrieken een vloek voor den Javaan?

De schrijver zegt, dat over deze aangelegenheid reeds zeer veel is geschreven, inzonderheid door 2 groepen van personen, nl. door hen, die bij de suikerindustrie geïnteresseerd zijn, en door ambtenaren van het Binnenl. bestuur, doch welke ook de argumenten waren, die van de een of andere zijde werden aangevoerd, steeds was de tegenpartij gereed om de andere van vooringenomenheid te beschuldigen. En waar dus blijkbaar partijen zoo weinig vertrouwen stellen in de eerlijke vechtwijze van den tegenstander, scheen het Dr. K. wenschelijk toe dat eens een niet-deskundige, iemand, die buiten de partij staat, de argumenten voor en tegen onder de oogen zag.

Wij gelooven, dat Dr. K. er inderdaad in is geslaagd bij zijne uitvoerige beschouwingen, waarbij hij de feiten en cijfers grootendeels ontleent aan de Verslagen van de Welvaarts-Commissie, het door hem ingenomen onzijdige standpunt te handhaven. Toch schaart hij zich blijkbaar aan de zijde van den javaanschen grondverhuurder, als hij, om een sterk sprekend voorbeeld te nemen, bijv. zegt (bl. 83 der brochure): „Zoo hebben wij dus: aan de eene zijde de industrie, niet alleen beschikkende over de macht van het kapitaal, maar ook over nauwkeurige kennis der wetten en bepalingen, doch daarbij geschraagd door zooveel rechtskundig advies als zij maar begeert. Aan de andere zijde den armen gogol, die de wetten niet eens kent, die ten zijnen behoeve gemaakt worden, ja, wien men ze niet eens durft uit te leggen, uit vrees de andere partij te bemoeilijken, en die, wat hem zoo noodig ware te weten, onder anderen het beginsel van vraag en aanbod niet mag vernemen door hen, die hem besturen." (Dr. Kohlbrugge doelt hier o.a. op een even te voren gedane mededeeling, dat controleur ten Brink verklaard heeft, dat hij de grondhuurordonnantie niet aan Inlanders zou durven uitleggen, daar dit de fabrieken in groote moeilijkheden zou brengen.") „Is het niet hetzelfde" — vervolgt de schr. — „alsof er over ons recht gesproken werd in het arabisch en recht gedaan werd naar het hier niemand bekende recht der Botokoeden? Bij goede voorlichting zoude het verderfelijke prestige, dat fabrieken op gogols uitoefenen, eindigen, zij zouden bevrijd worden van de gedachte, dat de toewan besar (administrateur) een onderdeel vormt van het duizendhoofdige, hem steeds beangst makende monster, „de negeri" (regeering.) Geschiedt dit met den noodigen takt, dan zal, zonder benadeeling der industrie, veel in 't belang van den gogol kunnen geschieden; zoo zoude onder anderen zonder twijfel de grondhuurprijs belangrijk kunnen toenemen. Ik verlang hier veel bezadigdheid en tact van de leidende, inlichtende ambtenaren, maar ik twijfel geen oogenblik, dat het syndicaat zich juist ten sterkste tegen die leiding en leening zal verzetten, haar zullen brandmerken als tegenwerking, vooringenomenheid, bemoeizucht, of haar toeschrijven aan afgunst."

Het antwoord op de vraag: Is grondverhuur aan suikerfabrieken een zegen of een vloek voor den Javaan? moet volgens Dr. K. luiden: Zij is een zegen voor eenige millioenen Javanen, die geen grondbezitters zijn en dit niet meer kunnen zijn bij gebrek aan grond. Zij brengt hen vele millioenen om er zich mede te voeden. Zij is een vloek voor den javaanschen gogol (grondbezitter), die er door beroofd wordt van millioenen, die er door gedegenereert tot een daglooner; daarnaast worden inlandsche hoofden gedemoraliseerd, worden ontevredenheid en rassenhaat gezaaid."

Tijdschr. voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië.

De Maart-afl. bevat de volgende opstellen: Het klimaat in de verschillende deelen der wereld. Bijdrage tot de kennis van het klimaat van Reunion. De vegetatie; de nuttige planten, door M. Buijsman. — Wenken voor meteorologische waarnemers in Nederlandsch Indië, door P. Joh. Smits. — De ixtle (een vezelplant) en zijne stamplanten, door Dr. R. Endlich. — Cacao-fermentatie. — Productenmarkt over Februari 1909.

Archief voor de Java-Suikerindustrie.

In afl. 3 van het Algemeen Syndicaat van Suikerfabrikanten op Java doet de heer J. Sibinga Mulder uitvoerige Mededeelingen betreffende de suikerindustrie in Suriname en Demerara, waarvan 't slot althans wat Suriname betreft, niet zeer hoopvol luidt: „Over het algemeen kan men aan de installaties (van de fabrieken, thans nog slechts 5 in getal) het beste zien, in welken toestand de suikerindustrie hier verkeert. Kapitaal voor verbeteringen, vernieuwingen en uitbreidingen ontbreekt, maar erger nog, de rentabiliteit van nieuw kapitaal zoude ernstig moeten worden betwijfeld. En zoo blijft men voortsukkelen, al blij als het winstje van het eene jaar het verlies van een vorig jaar kan dekken en werkende met de uiterst denkbare zuinigheid. De totale productie van Suriname bedraagt thans ongeveer 12580 ton = 203813 pik. suiker, en ik betwijfel, of wij in de toekomst een belangrijk hooger cijfer zullen zien."

Verder bevat deze afl. nog een artikel van E. de Kruijff over de Arakfabricatie te Batavia.

In het Bijblad (afl. 9) van hetzelfde tijdschrift geeft de redacteur, de heer W. C. Dickhoff, een artikeltje over: De voornaamste landen van uitvoer voor de Java-suiker, waarbij Japan een belangrijke plaats inneemt; of zulks in de toekomst zal blijven wordt door den schrijver ten zeerste betwijfeld, nu Japan alle mogelijke moeite doet, om zich geheel onafhankelijk te maken van den invoer van vreemde suiker, waartoe vooral medewerkt de groote uitbreiding der cultuur op Formosa. Voorts geeft hij den raad aan Japanners niet langer mededeelingen te doen van de wijze, waarop de cultuur op Java gedreven wordt, gelijk zoo dikwijls tot eigen schade, gelijk men ontwaren zal, geschied. Voor onze technici is volgens hem van een toekomst op Formosa geen sprake; „vreemdelingen worden bij de industriën in Japan geduld, zoolang de Japanneezen nog iets van hun leeren kunnen; zijn ze echter op de hoogte, dan hebben de vreemdelingen afgedaan. Dit is een feit, dat reeds herhaaldelijk is geconstateerd." „Laten we" — eindigt de schr. zijne waarschuwing — „onze concurrenten toch niet de wapens in handen geven, waarmede ze ons later kunnen verslaan."

Jong Indië. Een algemeen Weekblad.

In No. 41 van den 1en jaargang van dit Weekblad vonden we een belangrijk artikel van den heer J. A. Vaan over Sarongs, waarop we gaarne de aandacht vestigen, en waarvan het slot zoo juist luidt:

„In de laatste tien jaren steekt voor de inlandsche sarongindustrie in Nederland een concurrentie op, uitgaande van linnengoedfabrikanten, die op aardige en verdienstelijke wijze de sarongpatronen namaken en ze met succes in den handel brengt. Voor de indische uitrusting van talrijke kolonisten en hunne dames zijn die goedkoopere Hollandsche sarongs en slaapbroeken eene uitkomst, doch onnoodig te zeggen, dat ze op de echte indische producten gelijken als een boerinnenrok op een baljapon. In Indië zelf wordt het namaaksel nooit gedragen."

Voorts bevat hetzelfde nummer o.m. het begin van een geschiedkundige bijdrage, getiteld: De val van ons fort te Kartasoera.

Het Recht in Ned.-Indië.

Behalve een aantal beschouwingen over gewezen vonnissen enz., brengt No. 5—8 van Deel 91 van dit tijdschrift een tweetal verhandelingen, nl.: Beschouwingen over quasi-internationaal privaatrecht (vervolg), door G. André de la Porte en: Het rampassen van sawahs, door W. Veltcamp Helsbach.

Allgemeine Missions-Zeitschrift.

Ten slotte zij gewezen op het Mei-nummer van bovengenoemd tijdschrift, waarin een bijdrage van zendeling G. R. Simon, getiteld: Der Islam, wie ich ihn kennen lernte auf Sumatra.

Nieuw Plantkundig Woordenboek voor Ned.-Indië.

De volledige titel van bovenstaand werk luidt: Nieuw plantkundig Woordenboek voor Nederlandsch-Indië. Met korte aanwijzingen van het nuttig gebruik der planten en hare beteekenis in het volksleven en met registers der inlandsche en wetenschappel. benamingen door F. S. A. de Clercq, in leven oud-resident van Ternate en Riouw. Na het overlijden van den schrijver voor den druk bewerkt en uitgegeven door Dr. M. Greshoff, directeur van het Koloniaal Museum te Haarlem. Druk van J. H. de Bussy, Amsterdam.

Een enkel woord over de wijze, waarop deze belangrijke wetenschappelijke nalatenschap van den heer De Clercq is tot stand gekomen (ontleend aan het voorwoord van Dr. Greshoff). Tijdens zijn langjarige Indische loopbaan als off. van gezondheid, inspecteur van het Inl. onderwijs, controleur B.B., enz. enz. noteerde de Cl. alle hem bekend geworden Indische plantennamen met opsomming van het nuttig gebruik: een werk dus als Filet's plantkundig woordenboek, doch veel rijker van inhoud en taalkundig geheel up to date. Ook na zijn terugkeer in Nederland besteedde de schr. een groot deel van zijn tijd aan de voltooiing van zijn arbeid, die een zoodanigen omvang aannam, dat de uitgave van 't handschrift moeilijk werd en hij er ten slotte niet in slaagde een uitgever er voor te vinden. Na 't overlijden van den heer De Clercq werd het hs. toevertrouwd aan den heer Dr. M. Greshoff, en heeft deze weten te bereiken hetgeen voor den heer de Cl. trots herhaalde pogingen een onmogelijkheid is gebleven: gesteund door veler belangstelling is het boek zonder Staatshulp tot stand gekomen.

Intusschen geschiedde de uitgave niet, dan nadat het hs. belangrijke wijzigingen en bekortingen had ondergaan, welke aan de verbruikers ongetwijfeld ten goede zijn gekomen. Want — zegt Dr. Gr. — na de ontvangst van het hs. „weldra moest ik constateeren, dat het taalkundig gedeelte mij bijzonder goed verzorgd scheen, doch het plantkundig deel veel te wenschen overliet. Bij al zijn accuratesse en het streven zijn groot Woordenboek zoo goed en zoo volledig mogelijk te maken, was de schrijver uiterst moeilijk toegankelijk voor raadgevingen van anderen, en zoo had hij in den botanischen tekst der boekwerken, die hem ten dienste stonden, zonder zaakkundige hulp veel minder den goeden weg weten te vinden, dan in de hem beter vertrouwde linguistische werken". Overigens liet Dr. Gr. het karakter van het werk onaangeroerd wat aangaat de bijschriften over het gebruik der planten enz.

Wat de indeeling van 't ongetwijfeld mooie boek betreft, deze lijkt ons in alle opzichten practisch en gelukkig gekozen. Op de verklaring der verkortingen volgt een Register der inlandsche namen van het eigenlijke Woordenboek, alphabetisch gerangschikt naar de latijnsche plantennamen en vervolgens een opgave van inlandsche namen van plantendeelen. Ten slotte een stelselmatige rangschikking der plantengeslachten en een alphabetische lijst der in de aanteekeningen vermelde plantennamen.

Teekenen wij nog aan, dat Dr. M. Greshoff, die de wetenschap met de uitgave van dit standaardwerk opnieuw ten zeerste aan zich heeft verplicht, „Voor iedere eenigszins belangrijke bijdrage als aanvulling van dit Plantkundig Woordenboek, die tenminste 150 daarin niet voorkomende en niet reeds van elders ontvangen inlandsche namen bevat", als belooning beschikbaar stelt een ingebonden exemplaar van dit Woordenboek, of van het plaatwerk: „Nuttige Indische planten" door Dr. Greshoff-zelven samengesteld. Dr. Gr. bedoelt hiermede bouwstoffen te verzamelen voor een Supplement op het Woordenboek van De Clercq, dat hij in Juli 1911 hoopt te doen verschijnen.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m. 14 April '09;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws v/d. Dag van Ned.-Indië idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 13 April '09;
De Sumatrapost t/m 14 April '09;
Sumatrabode t/m 8 April '09;
Delicourant t/m 10 idem;
De Javasche Courant no. 29;
De Banier no. 15;
De Indische Mercuur no. 19;
Ned.-Ind. Effectenblad no. 15;
De Indische Gids afl. Mei;
Weekblad van Indië no. 49;
Dames-Weekblad nos. 37 en 38;
Exportblad 767 en 768;
Deutsche Kolonial Zeitung no. 17;
Stem van Indië no 14;
Jong-Indië no. 39;
Archief v/d Java Suikerindustrie no. 4;
Bijblad tot idem no. 12 t-m 14;
Cultuurgids nos. 6 en 7;
Publicaties van het Ned.-Ind. Landbouw Syndicaat afl. 1 t/m 5;
Bulletin van het Kol. Museum te Haarlem n. 41 April '09;
Inhoud: Bijdragen tot de kennis van de kokospalm; Toelichting op de Inkomstenbelasting in Ned.-Indië; Kort verslag van de verg. 2e Kamer S.-G.

INGEZONDEN.

Geachte Redactie.

Veroorloof mij, dat ik in het Koloniaal Weekblad de aandacht vestig op de in „De Tijdspiegel" van Mei voorkomende „Psychologische beschouwingen over onze in de tropen levende landgenooten" van den op dit gebied bevoegden beoordeelaar, Dr. J. H. F. Kohlbrugge *). Hopende dat dit weekblad ook gelezen wordt door menig Nederlander, die niet in Indië geweest is, die daardoor toont iets voor dat land te voelen, al leerden wij bij ondervinding, dat hun getal bepaald gering is, ondanks de algemeen erkende waarheid, dat Indië de kurk is, waarop Nederland drijft.

Uit bovengenoemd stuk kunnen zij leeren kennen en dus ook beter beoordeelen, den Indischman, en, niet niet in 't allerminst, het Indische kind.

Hoe zonderling en averechts verkeerd blijven nog steeds de begrippen omtrent dit kind (helaas zelfs bij menig onderwijzer, wiens taak toch in de eerste plaats zijn moet om elk aan zijne hoede toevertrouwd kind te leeren kennen) ondanks zoo menig Hollandsche familie 't als „Stütze" graag „in huis" heeft!

Het Indisch kind is anders dan het Hollandsche kind, maar daarom mag niet — wat nog te veel gebeurt — als regel gelden: dat het minderwaardig is, eene opvatting, die vrijwel opgesloten ligt o.a. in dat met een schouderophalen geuit: „'t is ook 'n Indisch kind", wanneer 't soms in zijne verplichtingen te kort schiet, zonder toch zich specifiek anders te toonen dan het Hollandsche kind.

Daarom, komt 't Indische kind in een specifiek Hollandsch intérieur, dan krijgt 't zoo licht iets gelatens, iets stugs (want het Indisch kind is zeer fijn van gevoel, telg van „warme zuiderstranden", behoeft 't ook meer warmte des gemoeds dan „de blonde zoon van 't kil en huiv'rig Noorden") waardoor het opvoeden zooveel te moeilijker wordt en licht mislukken kan, doch die schijnt er bij sommige „opvoeders" minder op aan te komen, als er maar idem zooveel in 't potje komt, om 't eigen kinderen beter te kunnen geven.

Dat dit laatste steeds op de credietzijde kome als de balans van het Indisch kind wordt opgemaakt.

Nijmegen. K. F. CASPERSZ.

*) Wij maken den geachten inzender er attent op, dat reeds in het vorig nummer van het Koloniaal Weekblad in de rubriek „Litteratuur-Overzicht" op deze studie van Dr. Kohlbrugge werd gewezen.

RED. COMM.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 10 April 1909. No. 29.

In dit Nr. is opgenomen het nieuwe Reglement voor den militair geneeskundigen dienst in Nederlandsch-Indië.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan het lid van de wees- en boedelkamer te Soerabaja, D. J. Focquin de Grave.

Benoemd: tot lid van den gewestelijken raad van Rembang, K. E. Ehrmann en A. J. van Deventer; tot lid van de wees- en boedelkamer te Soerabaja, M. E. Kopp; te Makassar, H. J. de Graaf; tot hoofdcommies te Soerabaja, P. H. Coors; tot griffier van den landraad te Pati, E. Kuhr; te Meester-Cornelis, J. Heidsieck; te Buitenzorg, C. W. M. Beugel; tot adspirant-ingenieur bij den Waterstaat, S. H. A. Douwes; tot inlandsch officier bij de rapat te Painan (Pad. Benedenlanden), Abdul Amar galar Padoeka Soetan.

Ontslagen: op verzoek eervol de agent van de wees- en boedelkamer te Semarang (afdeeling Brebes) H. E. Jacobs, en benoemd als zoodanig, A. Slootman.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa, aan den ingenieur S. Blok.

Ontslagen: op verzoek eervol de kapiteins der infanterie J. H. C. van Dompseler en G. F. A. Briët; de kapitein der genie L. C. Derx en de Inlandsche topograaf Mas Mertodiwirio.

Bevorderd: tot majoor, de kapitein der infanterie F. G. van Delden; tot kapitein de 1e luitenants H. F. Krol en A. C. Hoedt.

Geplaatst: te Batavia de kapitein H. van Longeren; bij het 2e garnizoensbataljon van Atjeh, de kapitein G. J. L. Beckman Lapré.

Overgeplaatst: bij het 8e bataljon op Celebes, de majoor H. J. van Bremen; bij het 9e bataljon, de kapitein A. H. M. Eijken; bij het 3e depot bataljon, de 1e luit. J. J. Barendsen; naar Tjimahi, de 1e luit. H. IJssel de Schepper; naar Willem I, de kapitein J. F. Later.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het s.s. „Vondel”; gezagvoerder G. Visser. Van Amsterdam naar Batavia op den 1en Mei 1909.

B. van Beugen, echtg. en 2 k; D. N. Francois; J. J. Bleeker; P. J. Mikmak; D. M. Kan en echtg; Mr. H. C. Schmidt; P. J. H. Roelants; R. Smit; G. Faassen en echtg; J. A. Schippers en echtg; K. Kapelle, echtg. en 2 k; R. W. F. Kijftenbelt en echtgen.; Mej. M. L. Scholten; Mevr. J. Doeff—Schimmelpenninck van der Oye en 3 k; Mej. J. Doeff; A. Meijboom, echtg. en 2 k; N. Kampman, echtg. en k; Ch. L. Heijl; W. H. Hoogenstraaten; Mej. H. L. Jansz; K. van der Veer en echtg; J. Hommels en echtg; Mevr. Th. Bluml en k; W. v. Wely; W. B. Ramage en echtg; Ds. E. Klaassen Dzn., echtg. en 3 k; Mevr. J. C. H. van Marle—v. d. Jagt en 2 k; H. J. Pak; C. C. Zeverijn; M. H. A. Tummers en echtg; Mevr. M. L. van Wijk en 1 k; C. J. van Lookeren Campagne en echtg; J. C. Schell, echtg. en 2 k; Mr. W. Cranswick Noad en echtg; R. C. L. Bosch, echtg. en k; Mevr. J. R. v. Gennep; Mej. B. van Gennep; J. W. Macdonald; F. K. Cock, echtg. en 4 k; L. Bierens de Haan; Mevr. C. van Lissa; Mej. R. V. van Lissa; M. M. van Lissa; C. F. van Lissa; Mevr. C. Mühlenfeld Verdoorn; Mej. W. Hillebrandt; Mevr. W. A. Sluyter—Brendel; Mevr. M. Verhagen—Posthumus; M. D. L. Artz; W. Verhoeve Bruinvis; S. L. de Jong; J. Dik; J. F. Colenbrander, echtg. en k; J. G. Risch; H. Verschooff en echtg; J. H. van Hoboken en echtg; Mej. H. Razoux Kühr; S. Stieler; K. Hoekstra; H. Evers, echtg. en 2 k; J. J. F. le Roux, Meeuwes Lans; M. A. W. van Osselen; H. G. Kuipers; Mevrouw E. Cohen; A. M. de Kruijff; T. Grool; L. Gemmeken; J. Brunner; L. Rosch; V. M. A. Beguin; J. S. J. de Jongh W. Jzn; D. C. C. Stap Jr; Mej. A. Eren.

Passagierslijst van het s.s. „Prins Frederik Hendrik”; gezagvoerder G. D. Nieman. Van West-Indië naar Amsterdam;

J. A. Jessurum, echtg. en k; H. Hubner; W. Kersten, echtg. en 4 k; B. Bordes, echtg. en 6 k; Mej. L. J. Stel; Mej. P. Ringeling; H. van Noord, echtg. en 2 k; J. Pasman; S. Douglas Crompton; B. de Jonge, echtg. en 5 k; A. Braij; A. J. de Haan; L. Pleijzier; K. Kleijenburg, benevens 25 militairen.

Passagiers van het S.S. Wilis; gezagvoerder M. van der Putte; van Rotterdam naar Ned.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: J. v. Hasselt met echtg. en 2 k; W. A. Braspot; E. J. de Rochemont met echtg. en 1 k; A. M. H. Cayaux; H. Buriks met echtg. en 1 k; mevr. wed. A. R. W. C. Brinkman—Liebel; mej. B. F. Gronovius; mevr. wed N. J. W. Meijer—Braakman; mej. D. E. Coerman; P. Legand; mevr. wed. W. J. Schenck% Teerijs en zoon; G. C. Hummelgens met echtg. en k; mevr. L. J. C. C. Criette en 4 d; mevr. J. M. Hamel—Schoufeur en k; Th. la Fontaine en echtg; A. A. Waldorp; Sim Kay Pin; Schimmelpenning; Roijen; Krohne; E. Bäck; benevens een detachement suppletie-troepen;

naar Marseille: H. J. Weijland; V. de Caritat de Peruzzis en echtg;

te Southampton zal zich inschepen naar Marseille Ch. Perchard;

te Marseille zullen zich inschepen: N. Leijsbeth; J. N. Dolman; D. van den Berg; J. Lijbers en echtg; D. G. van der Pijl met echtg. en 2 k; A. v. Wagtendonk en echtg; W. de Beste; J. H. Blokbergen; H. Dewecke; S. J. J. Koning;

te Port-Saïd zullen zich inschepen: E. Laborie en echtgenoote;

9